

Tytsjerksteradiel; doeners in duurzaamheid

Op aanraden van Minne Hovenga van Doarpswurk Fryslân ging Bouwstenen langs bij wethouder Houkje Rijpstra van Tytsjerksteradiel. Twee uur later reden we geïnspireerd weer naar huis. Het verduurzamen van het vastgoed is van belang voor de economie, werkgelegenheid, leefbaarheid, hip en sociaal. Ook zonder smart geformuleerde doelstellingen en geld kan een gemeente veel doen en mogelijk maken en zelf het goede voorbeeld geven. In bijgaand artikel leest u hoe.

Als coördinerend wethouder stond Houkje Rijpstra in 2008 aan de wieg van het integraal beleid duurzaamheid van de gemeente Tytsjerksteradiel. *'It kin oars, it moat oars!'*, is de slogan. Geen ambitieuze doelstellingen, maar draagvlak zoeken en kansen grijpen. Dat is haar gelukt: duurzaamheid staat stevig op de kaart, en ook de medewethouders, ambtenaren en burgers scoren ermee. "Duurzaamheid is hier iets van iedereen."

Op één van de meest tropische dagen van deze zomer is het aangenaam koel in de werkkamer van de wethouder. Houkje Rijpstra: "Als College zitten we hier in het oude gedeelte van het gemeentehuis. Dit is nog degelijke 30-er jaren bouw met dikke isolerende muren; dat houdt 's winters de kou en 's zomers de hitte buiten. De vleugel hiernaast is later gebouwd. Dat daar destijds niet is geïnvesteerd in klimaatbeheersing, bezuren we nu met deze hitte." Ze vertelt erbij dat gemeenten door de goedkopere tarieven voor grootverbruikers van energie, niet aangespoord worden energiebesparende maatregelen te treffen. Het valt al snel op dat de wethouder in alles wat ze zegt en doet moeiteloos verbindingen weet te leggen met duurzaamheid.

Ze voelt zich als een vis in het water met haar portefeuille Milieu. Al merkt ze even later relativerend op dat duurzaamheid niet voor eeuwig vastgebakken zit aan milieu, en inmiddels net zo goed ergens anders onder te brengen is. Ytje Hiemstra, coördinerend beleidsmedewerker voor duurzaamheid: "Op vrijwel alle afdelingen van de gemeente besteden we aandacht aan duurzaamheid, ik zorg voor de coördinatie en spring in waar dat nodig is. We zijn vooral doeners, zien we ergens kansen dan stappen we daar meteen op af."

Werkgelegenheid

Een mooi voorbeeld van die praktische aanpak is het Energie(k)loket. Aanleiding voor dit initiatief was de werkgelegenheid in de regio, die kon vijf jaar geleden wel een steuntje in de rug gebruiken. De gemeente stelde een leegstaand pand beschikbaar in het dorp Gytsjerk. Inwoners uit de hele gemeente konden bij het Energie(k)loket terecht voor informatie over het energiezuiniger

Wethouder Houkje Rijpstra

maken van de eigen woning. En er is een quickscan ontwikkeld; voor 75 euro kwam er een deskundige over de vloer voor een onafhankelijk advies over zuiniger energieverbruik. Maar liefst elf bedrijven uit de regio, een bank, een onafhankelijk adviseur van Woningkeur en de gemeente natuurlijk, namen deel aan dit initiatief. Doel was ooit om 200 woningen energiezuiniger te maken, maar dat streefgetal is al lang en breed gepasseerd. Inmiddels is het loket in afgeslankte vorm verplaatst naar het gemeentehuis en krijgt het nu digitaal veel meer vorm via de website <http://energiek-loket.nl>. Maar er worden ook flyers rondgedeeld, voorlichtingsavonden gehouden bij sportverenigingen en bijeenkomsten belegd in dorpshuizen. Ytje Hiemstra: “We timmeren als gemeente flink aan de weg, er lopen hier mensen rond voor wie niets te veel is om een passende oplossing te vinden. Het is belangrijk dat je lokaal een goed netwerk hebt. Dat hebben we ook. Echt uniek is dat de makelaars in onze gemeente zich sinds kort bij het Energie(k)loket hebben aangesloten, ondanks dat ze concurrenten van elkaar zijn. De makelaars bieden potentiële kopers de mogelijkheid zo’n onafhankelijk energieadvies op te laten stellen.”

Een veelheid aan belangen

Duurzame ontwikkeling is een kwestie van lange adem, staat in de gemeentelijke duurzaamheidsnota *It moat oars, it kin oars*, die vooruitblikkt naar 2023. Wethouder Houkje Rijpstra: “We hadden bij onze start de mazzel dat duurzaamheid wel hip werd gevonden. Het zat niet meer in de hoek van de geitenwollensokken; je kon er mee scoren. We hebben ons aanvankelijk heel bewust niet vast willen pinnen op harde milieudoelstellingen, en veel om ons heen gekeken hoe je mensen mee zou kunnen krijgen. Bijvoorbeeld door in te haken op interesses en te kijken naar gemeenschappelijke belangen. Zoals de kostenbesparingen die duurzaamheid oplevert. Of de werkgelegenheid die je kunt creëren met het duurzaam produceren. Wij bieden bedrijven een ondernemersscan waarmee ze inzicht krijgen in het duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen. En er zitten ook sociale componenten aan duurzaamheid, neem de aandacht voor mensen met een smalle beurs. Drie jaar geleden zijn we samen met volkstuinverenigingen gestart met een project waarin mensen met een minimuminkomen de kans krijgen hun eigen groenten te verbouwen. En leren het tuinieren op een volkstuin onder de knie te krijgen.” Over een praktische aanpak gesproken: in het voorblad van de duurzaamheidsnota zijn zaadjes van bloemen

verwerkt. Wie de nota in de tuin onder een laagje aarde stopt en er regelmatig water over giet, kan daar na een tijdje bloemen zien bloeien.

Samenspel

Kenmerkend voor de aanpak van de gemeente Tytsjerksteradiel is ook de inventiviteit waarmee duurzaamheid wordt opgepakt. Wethouder Rijpstra: “We hebben niet veel geld te besteden. We moeten het dus vooral hebben van initiatieven die we samen met anderen oppakken. De hoogte van de subsidiebedragen is dan ook geen doorslaggevende factor. Vaak gaat het er in de eerste plaats om dat je duurzaamheid op de kaart zet. En mensen in beweging weet te krijgen. Dat doen we door bijvoorbeeld de aanloopkosten van een energiecoöperatie voor onze rekening te nemen. Een initiatief van burgers op weg te helpen met een 0-meting. Een cursus te betalen, organisaties met een douceurtje van 500 euro over het dooie punt te helpen bij de aanschaf van een LED-verlichting. Met kleine bedragen kun je heel effectief inspelen op initiatieven van onderop. Of ergens een draai in de goede richting geven. Een mooi voorbeeld daarvan zijn onze dorpshuizen. Dat zijn er bij elkaar negen in onze zeventien dorpen, voor een groot deel in gemeentelijk eigendom. Samen met de provincie hebben we alle dorpshuizen in onze gemeente laten doorlichten op energiegebruik. De circa 100.000 euro die jaarlijks besteed wordt aan groot onderhoud, heeft de provincie met 80.000 euro aangevuld om ook energiebesparende maatregelen te kunnen treffen. Daar worden dan weer plaatselijke bedrijven bij ingeschakeld.” Dit zijn allemaal voorbeelden van een faciliterende overheid. Investeerders hebben volgens de wethouder een bestendige lijn nodig. Zwalkend

heen en weer beleid, waar ze de landelijke overheid nog wel eens op betrapt, werkt volgens haar heel demotiverend.

Beleidsmedewerker Ytje Hiemstra

Het voorbeeld geven

Opvallend element in de aanpak van Tytsjerksteradiel is de voorbeeldfunctie die de gemeente zelf vervult. Het is een fairtrade gemeente; ze belonen ambtenaren die op de fiets naar hun werk gaan, wassen de wagens met regenwater, hebben elektrische dienstauto's en helpen hun medewerkers bij de aanschaf van zonnepanelen. En wie de hal van het gemeentehuis binnenwandelt ziet meteen een banier die wijst op het belang van duurzaamheid. Minder zichtbaar, maar wèl bijzonder om te weten, is dat de toiletputten worden doorgespoeld met regenwater. Daar zijn ze in Tytsjerksteradiel, naar eigen zeggen, uniek mee in Nederland. Het is een eerste aanzet van de gemeente om iets te doen aan het groeiende probleem van de afvoer van regenwater. En sinds enige jaren komt daar het hergebruik van regenwater op vrije bouw kavels bij. Elke particulier die een vrije kavel op een bouwterrein aanschaf, koopt daar een regenwatersysteem bij. Ytje Hiemstra: "Een prachtig systeem, de opvangcapaciteit van het regenwater is opeens veel groter en je ontlast er het bestaande leidingensysteem mee. In België hebben ze hier al veel meer ervaring mee, daar verplichten ze het zelfs."

Doelen scherp en smart

Houkje Rijpstra: "Zo'n omslag in het beleid is een kwestie van lange adem. Je moet heel veel investeren in je contacten, ook als dat niet direct de gewenste resultaten oplevert. Want lang niet alles lukt, hoe enthousiast je zelf ook bent." Als

voorbeeld van zo'n project, noemt de wethouder het overdekte zwembad in Tytsjerksteradiel, dat verwarmd zou kunnen worden met het houtafval dat de boeren en de gemeente aanleveren. Rijpstra: "Een win-win situatie zou je zeggen. Maar dan blijkt bij nader inzien de ligging van het zwembad, midden in een woonwijk, een lastig obstakel. Door de strenge voorwaarden die dat met zich meebracht, was het voor marktpartijen niet haalbaar om dit project voor elkaar te krijgen. Ook het hergebruik van de enorme hoeveelheid restwarmte van een groot destructiebedrijf, hoe aantrekkelijk ook op papier, bleek in de praktijk niet rendabel." Dan was er natuurlijk nog de economische crisis, die zich tussen alles door meldde. In een tijd van werkloosheid, economische tegenwind en druk op de gemeentebegroting, moeten de meer ideële thema's als duurzaamheid doorgaans een veer laten. Dat is in Tytsjerksteradiel niet anders. Toch weerhoudt het hen er niet van om voortdurend alert te zijn, kansen te pakken, netwerken aan te spreken en nieuwe wegen in te slaan. Niet alleen de tegenslagen, maar ook de successen zijn reden om tussentijds de balans op te maken. Rijpstra: "We gaan het beleid de komende tijd evalueren. In kaart brengen wat er bereikt is, hoe we daarmee verder gaan en hoe we op nieuwe ontwikkelingen in kunnen spelen. Door alle successen en tegenslagen zijn we beter in staat om onze doelen te formuleren, scherper en smart."

*Interview: Ingrid de Moel, Bouwstenen
Auteur: Jasper Veldhuis*

Verduurzamen is één van de punten uit de Agenda Maatschappelijk Vastgoed 2015. Om hier vaart en inhoud aan te geven zoeken partijen in Bouwstenen-verband steeds naar inspirerende verhalen, goede aanhaakpunten en praktische tools. Relatieve koplopers helpen elkaar vooruit. Samen met VNG, RWS en RVO zoeken we ook naar andere aanhaakpunten en mogelijke ondersteuning waarmee we het verduurzamen vooruit kunnen helpen.